DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
15. oktober 1991 *

I sag C-302/90,

angående en anmodning, som Cour du travail de Mons (Belgien) i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Caisse auxiliaire d'assurance maladie-invalidité (CAAMI)

intervenient:

Institut national d'assurance maladie-invalidité (INAMI)

mod

Napoléon og Jocelyne Faux

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets forordning nr. 36/63/EØF af 2. april 1963 om social sikring af grænsearbejdere (JO 1963, nr. 62, s. 1314),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden Sir Gordon Slynn, som formand for Femte Afdeling, og dommerne F. Grévisse, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias og M. Zuleeg,

generaladvokat: C. O. Lenz
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe,

* Processprog: fransk.

efter at der er afgivet indlæg af:

— intervenienten i hovedsagen, INAMI, ved advokaterne A. Wattier og J. Saint-Ghislain, Mons

— de indstævnte i hovedsagen, ægtefællerne Faux, ved advokaterne Gaston Dramaix og José Chevalier, Mons, og

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Dimitrios Gouloussis, Kommissionens juridiske tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at Kommissionen har indgivet mundtligt indlæg i retsmødet den 4. juni 1991,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 3. juli 1991,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 28. september 1990, indgået til Domstolen den 5. oktober s.å, har Cour du travail de Mons i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt Domstolen fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets forordning nr. 36/63/EØF af 2. april 1963 om social sikring af grænsearbejdere (JO 1963, nr 62, s. 1314) og Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en sag, hvis parter er Napoléon og Jocelyne Faux som arvinger efter Desse, der er afgået ved døden under sagen, og Caisse auxiliaire d'assurance maladie-invalidité (herefter benævnt »CAAMI«), og som Institut national d'assurance maladie-invalidité (herefter benævnt »INAMI«) har interveneret i.

3 Desse, der var fransk statsborger og havde arbejdet i Belgien som grænsearbejder fra den 25. februar 1957 til den 4. december 1970, hvor hun blev afskediget, modtog ydelser i anledning af arbejdsløshed i Frankrig i medfør af artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63 indtil den 11. oktober 1971, med en enkelt afbrydelse fra den 2. til den 21. februar 1971, i hvilket tidsrum hun modtog ydelser i anledning af sygdom fra den belgiske sikringsinstitution.

4 Desse var erklæret uarbejdsdygtig af CAAMI fra den 12. oktober 1971 til den 30. september 1980, hvor hun gik på pension. Alligevel afslog CAAMI ved afgørelse af 11. maj 1973 at udbetale hende ydelser i anledning af sygdom eller invaliditet. Desse indbragte denne afgørelse for Tribunal du travail de Tournai, som ved dom af 4. juni 1976 anerkendte hendes krav.

5 CAAMI har, støttet af INAMI, indanket denne dom for Cour du travail de Mons, der har besluttet at udsætte sagen og anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1) Mister en kvindelig fransk arbejdstager, der bor i Frankrig, og i næsten 14 år udelukkende har arbejdet i Belgien, status som grænsearbejder i den i artikel 1, litra c), i forordning nr. 36/63/EØF forudsatte betydning (når det var anerkendt, at hun endnu på afskedigelsestidspunktet den 4.12.1970 havde denne status)?

Beror denne fortabelse af status som grænsearbejder på den omstændighed, at hun har været helt arbejdsløs og i den anledning har modtaget ydelser fra den franske institution på bopælsstedet i tiden fra den 24. februar 1971 til den 11.

oktober 1971 i henhold til artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63/EØF af 2. april 1963, selv om hun på grundlag af artikel 2, stk. 1, og artikel 19, stk. 1, i samme forordning tilsyneladende har bevaret denne status?

2) Kan hun i tilfælde af sygdom og uarbejdsdygtighed, og derefter invaliditet som anerkendt i belgisk lovgivning om syge- og invaliditetsforsikring (lov af 9.8.1963), fra den 12. oktober 1971 og indtil pensionsalderen (der indtrådte den 30.9.1980) gøre krav på ydelser i anledning af oprindelig uarbejdsdygtighed (i et år) og derefter ydelser i anledning af invaliditet over for den kompetente belgiske institution i henhold til artikel 6 i nævnte forordning nr. 36/63?

3) Må det — i overensstemmelse med ånden i forordning nr. 36/63 og de særlige supplerende bestemmelser, der har været nødvendige i forbindelse hermed (jf. femte betragtning i forordningens præambel) — anerkendes, at arbejdsløshedsperioden i Frankrig, også selv om den i nævnte bopælsland anerkendes som forsikringsperiode og dermed ligestillet periode eller en periode, der svarer til en forsikringsperiode i Belgien, hvor arbejdsstedet tidligere lå, skal anses for en forsikringsperiode eller dermed ligestillet periode, eller en periode svarende til en forsikringsperiode, navnlig for så vidt angår anvendelsen af belgisk lov af 9. august 1963 om syge- og invaliditetsforsikring (artikel 66, 67 og 68 og artikel 75)?

Besvarelsen af dette spørgsmål knytter sig til forskriften i artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63, der forudsætter, at en grænsearbejder, der er blevet helt arbejdsløs, gør sit krav på ydelser i anledning af arbejdsløshed gældende og altså lader sig registrere som arbejdssøgende i det land, hvor vedkommende har sin bopæl (her Frankrig), og ikke i det land, hvor arbejdsstedet er beliggende, hvor vedkommende har været omfattet af social sikring for arbejdstagere, og hvor arbejdet er mistet.

4) Det spørges endelig subsidiært for det tilfælde, at de tre første spørgsmål besvares benægtende, og under forudsætning af, at forordning nr. 3 finder anvendelse fra den 1. oktober 1971 og forordning (EØF) nr. 1408/71 fra den 1. oktober 1972, for så vidt angår syge- og invaliditetsforsikring:

Skal institutionen i det land, hvor arbejdsstedet er beliggende, og hvor en arbejdstager er omfattet af social sikring for arbejdstagere (her Belgien), aner-

kende, at den arbejdsløshedsperiode, i hvilken der er udbetalt ydelser i anledning af arbejdsløshed i Frankrig i henhold til artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63/EØF (selv om denne periode ikke i nævnte land anerkendes som forsikringsperiode eller dermed ligestillet periode eller tilsvarende periode), er en forsikringsperiode eller tilsvarende periode efter betydningen i artikel 66 (karenstid), 67, 68 og 75 (som følge af den berettigedes bevarelse af statussen) i lov af 9. august 1963 om syge- og invaliditetsforsikring?«

6 Hvad nærmere angår hovedsagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb samt de indlæg, som er indgivet til Domstolen, henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Første spørgsmål

7 Den forelæggende ret ønsker med sit første spørgsmål i det væsentlige afgjort, om artikel 1, litra c), i forordning nr. 36/63 skal fortolkes således, at en arbejdstager mister sin status som grænsearbejder, fordi han er helt arbejdsløs.

8 INAMI har gjort gældende, at det for anvendelsen af bestemmelserne i forordning nr. 36/63 er en forudsætning, at vedkommende arbejdstager kan henføres under definitionen af grænsearbejder i artikel 1, stk. 1, litra c), i denne forordning, og navnlig, at vedkommende er beskæftiget på en anden medlemsstats område end bopælsmedlemsstatens. Nævnte forudsætning er ikke opfyldt, når arbejdstageren er helt arbejdsløs. INAMI har til støtte for sin opfattelse påberåbt sig den fortolkning, den ved artikel 43 i Rådets forordning nr. 3 af 25. september 1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere (JO 1958, nr. 30, s. 597) nedsatte Administrative Kommission har givet ordene »er beskæftiget«. Kommissionen nåede til det resultat, at disse ord havde en meget vid betydning og navnlig omfattede »arbejdstagere, der er delvis arbejdsløse eller arbejdsløse som følge af en ulykke, og som er omfattet af artikel 19, stk. 2, i forordning nr. 36/63«. INAMI har på grundlag af denne fortolkning fastslået, at helt arbejdsløse arbejdstagere, hvis ret til ydelser i

anledning af arbejdsløshed fastlægges i artikel 19, stk. 1, i samme forordning, ikke længere er grænsearbejdere.

9 Det bemærkes, at der vel kan hentes en vis støtte for INAMI's fortolkning i ordene »er beskæftiget på en anden medlemsstats område« i artikel 1, stk. 1, litra c), i forordning nr. 36/63, men at denne fortolkning er i strid med indholdet og ordlyden af andre bestemmelser i samme forordning, nemlig bestemmelserne i artikel 19, stk. 1, og artikel 10.

10 Artikel 19, stk. 1, i nævnte forordning omhandler jo de ydelser, som en »helt arbejdsløs grænsearbejder« har ret til. Og artikel 10 fastsætter følgende: »En grænsearbejder, der i medfør af bestemmelserne i artikel 19, stk. 1, eller 2, oppebærer ydelser i anledning af arbejdsløshed i henhold til en medlemsstats lovgivning, har i samme tidsrum ligesom sine familiemedlemmer ret til naturalydelser, der udredes af institutionen på bopælsstedet«. Af disse bestemmelser fremgår, at en arbejdsløs grænsearbejder bevarer status som grænsearbejder.

11 Med hensyn til argumentationen vedrørende den i artikel 43 i forordning nr. 3 omhandlede Administrative Kommissions fortolkning bemærkes, at det af sagens akter fremgår, at det spørgsmål, der gav anledning til denne fortolkning, udelukkende drejer sig om, hvorvidt grænsearbejdere, der modtager ydelser i anledning af delvis arbejdsløshed eller arbejdsløshed som følge af en ulykke, skulle anses for at være »beskæftiget« efter betydningen i artikel 1, stk. 1, litra c), i nævnte forordning nr. 36/63. Forholdene for helt arbejdsløse arbejdstagere blev derimod ikke taget i betragtning.

12 Det første spørgsmål fra den forelæggende ret skal derfor besvares med, at artikel 1, stk. 1, litra c), i forordning nr. 36/63 skal fortolkes således, at en

arbejdstager ikke mister sin status som grænsearbejder, fordi han er helt arbejdsløs.

Andet spørgsmål

13 Den nationale ret ønsker med sit andet spørgsmål i det væsentlige afgjort, om en grænsearbejder, der er helt arbejdsløs, kan gøre krav på ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed og dernæst i anledning af invaliditet over for den kompetente institution i den medlemsstat, hvor han senest har været beskæftiget.

14 Først bemærkes vedrørende ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed, at når en grænsearbejder, der er helt arbejdsløs, bevarer sin status som grænsearbejder, finder artikel 6 i forordning nr. 36/63 — hvorefter beskæftigelsesmedlemsstaten skulle udbetale sådanne kontantydelser i anledning af sygdom, som en grænsearbejder ville have ret til, såfremt han boede på vedkommende medlemsstats område — anvendelse i det foreliggende tilfælde.

15 Med hensyn til ydelser i anledning af invaliditet hos en grænsearbejder, der er helt arbejdsløs, fremgår det af artikel 39, stk. 5, i forordning nr. 1408/71, at de udbetales af den kompetente institution i den medlemsstat, hvis område han bor på. Som fremhævet af Kommissionen finder denne bestemmelse imidlertid ikke anvendelse i hovedsagen. For bestemmelsen er blevet indsat i sidstnævnte forordning ved Rådets forordning (EØF) nr. 2793/81 af 17. september 1981 om ændring af forordning nr. 1408/71 (EFT L 275, s. 1), og denne trådte først i kraft på dagen for offentliggørelsen, dvs. den 29. september 1981.

16 Den her relevante bestemmelse bliver derfor artikel 39 i forordning nr. 1408/71 i den udgave, der var gældende i den af hovedsagen omfattede periode. Af stk. 1 og stk. 2 i denne bestemmelse fremgår imidlertid, at ydelser i anledning af invaliditet skal udbetales af den kompetente institution i den medlemsstat, hvis lovgivning var anvendelig på det tidspunkt, hvor uarbejdsdygtigheden — efterfulgt af invaliditet — indtrådte, under forudsætning af, at den pågældende ydelsesberettigede opfyldte betingelserne efter denne lovgivning.

17 Det må i en situation som den i hovedsagen omhandlede anerkendes, at den medlemsstat, hvis lovgivning fandt anvendelse på det tidspunkt, hvor en helt arbejdsløs grænsearbejder blev uarbejdsdygtig, efter bestemmelserne i forordning nr. 36/63 og navnlig dennes artikel 6 kun kunne være den stat, hvor grænsearbejderen sidst havde beskæftigelse.

18 Det andet spørgsmål fra den nationale ret skal derfor besvares således, at efter de regler, der gælder for det i hovedsagen omhandlede tilfælde, kan en grænsesarbejder, der er helt arbejdsløs, gøre krav på ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed i henhold til artikel 6, stk. 1, i Rådets forordning nr. 36/63 og derefter på ydelser i anledning af invaliditet i medfør af artikel 39, stk. 1 og 2, i forordning nr. 1408/71, der udredes af den kompetente institution i den medlemsstat, hvor grænsearbejderen sidst havde beskæftigelse.

Tredje spørgsmål

19 Med det tredje spørgsmål ønsker den nationale ret i det væsentlige afgjort, om den fulde arbejdsløshedsperiode for en grænsearbejder, der i medfør af artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63 skal gøre sit krav på ydelser i anledning af arbejdsløshed gældende i den medlemsstat, hvor vedkommende har sin bopæl, også selv om denne periode ikke i denne medlemsstat anerkendes som en forsikringsperiode eller en dermed ligestillet periode, skal anses for en sådan periode i den stat, hvor grænsearbejderen senest har været beskæftiget, og hvis lovgivning, der finder anvendelse på den omhandlede periode, ligestiller arbejdsløshedsperioder tilbagelagt på dens område med sygeforsikringsperioder.

20 Ved besvarelsen af dette spørgsmål må der henses til visse internretlige og fællesskabsretlige forhold, der ligger til grund for det i hovedsagen rejste spørgsmål.

21 Af sagen fremgår, at udbetaling af ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed i den af sagen omhandlede periode efter belgisk lovgivning, der fandt anvendelse som lovgivning i den medlemsstat, hvor grænsearbejderen sidst havde været beskæftiget (jf. præmis 17 ovenfor) var betinget af en mindste arbejds- og forsikringsperiode (artikel 66 og 68 i belgisk lov af 9.8.1963 om indførelse af en obligatorisk syge- og

invaliditetsforsikring, *Moniteur belge* af 1.-2.11.1963). Arbejdsløse arbejdstagere havde i følge denne lovs artikel 21, nr. 3, og artikel 45, stk. 1, litra c), ret til ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed, idet arbejdsløshedsperioden således ligestilledes med en forsikringsperiode.

22 Af forelæggelsesdommen fremgår, at den kompetente belgiske institution afslog at udbetale Desse de omhandlede ydelser med den begrundelse, at den periode, i hvilken hun havde fået udbetalt ydelser i anledning af arbejdsløshed i Frankrig, der var bopælsstaten, ikke i sidstnævnte stat anerkendtes som en forsikringsperiode.

23 At Desse fik udbetalt ydelser i anledning af arbejdsløshed i Frankrig og ikke i Belgien, var imidlertid en nødvendig følge af anvendelsen af fællesskabsretten. Af selve ordlyden af artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63 fremgår nemlig, at en helt arbejdsløs grænsearbejder kun kan gøre krav på ydelser i anledning af arbejdsløshed gældende over for bopælsmedlemsstaten [jf. dom af 12.6.1986, sag 1/85, Miethe, Sml. s. 1837, præmis 10, der vedrørte fortolkningen af artikel 71, stk. 1, litra a), nr. ii), i forordning nr. 1408/71, der i vidt omfang er enslydende med artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63].

24 Når henses til samtlige disse omstændigheder må den nationale rets spørgsmål om, hvorvidt den periode, i hvilken den pågældende i Frankrig har fået udbetalt ydelser i anledning af arbejdsløshed, skal ligestilles med en forsikringsperiode, for så vidt angår udbetaling af ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed i medfør af belgisk lovgivning, nødvendigvis besvares bekræftende.

25 Som Domstolen gentagne gange har fastslået (jf. eksempelvis dom af 5.12.1967, sag 14/67, Welchner, Sml. 1965-1968, s. 409), og som også INAMI har anført, angives det både i forordning nr. 3 [artikel 1, litra p)] og i forordning nr. 1408/71 [artikel 1, litra r)], der finder anvendelse i hovedsagen, at »forsikringsperioder« betegner perioder, der ifølge den lovgivning, i henhold til hvilken de er tilbagelagt, er defineret eller anerkendt som forsikringsperioder.

26 Imidlertid må det fastslås, at i en situation som den i hovedsagen omhandlede vil denne fortolkning føre til, at en grænsearbejder, der har ladet sig registrere som arbejdsløs i den medlemsstat, hvor han har sin bopæl, jf. artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63, i den medlemsstat, hvor han sidst har været beskæftiget, ikke kan få udbetalt ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed, som han havde kunnet gøre krav på, såfremt han havde ladet sig registrere som arbejdssøgende i denne medlemsstat, og følgelig dersom hans arbejdsløshedsperiode dér havde været ligestillet med en forsikringsperiode.

27 Af Domstolens faste praksis (jf. dom af 5.7.1967, sag 9/67, Colditz, Sml. 1965-1968, s. 379, dom af 21.10.1975, sag 24/75, Petroni, Sml. s. 1149, præmis 13, og dom af 7.3.1991, sag C-10/90, Masgio, Sml. I, s. 1119, præmis 18) fremgår imidlertid, at målet for Traktatens artikel 48-51 ikke ville blive nået, hvis arbejdstagerne ved at udøve deres ret til fri bevægelighed skulle miste de fordele, som sikres dem ved en medlemsstats lovgivning.

28 Af det anførte følger, at bestemmelserne om fastlæggelse af forsikringsperioderne i forordningerne nr. 3 og nr. 1408/71 ikke kan fortolkes således, at de fører til, at vandrende arbejdstagere mister de fordele, som de kunne gøre krav på alene i henhold til lovgivningen i en medlemsstat, idet de dermed ville lægge sig hindrende i vejen for realiseringen af formålet med Traktatens artikel 48-51 (jf. nævnte dom af 5.7.1967, Colditz, dom af 6.3.1979, sag 100/78, Rossi, Sml. s. 831, og dom af 12.6.1980, sag 733/79, Laterza, Sml. s. 1915).

29 Det tredje spørgsmål skal derfor besvares således, at det tidsrum, i hvilket en helt arbejdsløs grænsearbejder, der i medfør af artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 36/63 har skullet kræve ydelser i anledning af arbejdsløshed i bopælsmedlemsstaten, selv om dette tidsrum ikke dér har været anerkendt som forsikringsperiode eller dermed ligestillet periode, skal anses for en sådan periode i den stat, hvor grænsearbejderen senest havde beskæftigelse, og hvis dagældende lovgivning ligestillede arbejdsløshedsperioder, som var tilbagelagt på dens område, med perioder, der var omfattet af sygeforsikring.

30 Med den besvarelse, der er givet det tredje spørgsmål, er det ufornødent at tage stilling til det fjerde spørgsmål.

Sagens omkostninger

31 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser,
kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt af Cour du travail de Mons ved dom af 28. september 1990, for ret:

1) **Artikel 1, stk. 1, litra c), i Rådets forordning nr. 36/63/EØF af 2. april 1963 om social sikring af grænsearbejdere skal fortolkes således, at en arbejdstager ikke mister sin status som grænsearbejder, fordi han er helt arbejdsløs.**

2) **Efter de regler, der gælder for det i hovedsagen omhandlede tilfælde, kan en grænsearbejder, der er helt arbejdsløs, gøre krav på ydelser i anledning af uarbejdsdygtighed i henhold til artikel 6, stk. 1, i Rådets forordning nr. 36/63/EØF af 2. april 1963 om social sikring af grænsearbejdere og derefter få ydelser i anledning af invaliditet, i medfør af artikel 39, stk. 1 og 2, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de social sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet.**

3) **Det tidsrum, i hvilket en helt arbejdsløs grænsearbejder, der i medfør af artikel 19, stk. 1, i Rådets forordning nr. 36/63/EØF af 2. april 1963 om social sikring af grænsearbejdere har skullet kræve ydelser i anledning af arbejdsløshed i bopælsmedlemsstaten, skal, selv om dette tidsrum ikke dér har været anerkendt som forsikringsperiode eller dermed ligestillet periode, anses for en sådan periode i den stat, hvor arbejdstageren senest havde beskæftigelse, og hvis dagæl-**

dende lovgivning ligestillede arbejdsløshedsperioder, som var tilbagelagt på dens område, med perioder, der var omfattet af sygeforsikring.

Slynn Grévisse

Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Zuleeg

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. oktober 1991.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

Afdelingsformand
Gordon Slynn
som formand for Femte Afdeling